

№ 1.35.7300

Д О К Л А Д

на другаря ЛЕОНИД ИЛИЧ БРЕЖНЕВ на срещата на ръководителите на комунистическите и работническите партии на социалистическите страни в Крим

30-31 юли 1973 г.

Драги другари!

Позволете ми още веднъж сърдечно да ви приветствувам и да изразя задоволството си, че ние отново се събрахме заедно. Членовете на Политбюро на ЦК на КПСС ме помолиха да предам на всички вас приятелски поздрави и пожелания за успех на нашата среща.

Ние се срещаме в такава неофициална обстановка вече за трети път - по такъв начин се утвърждава една добра традиция. Ние виждаме голямото значение на тези другарски срещи в това, че те ни дават възможност в делова и откровена атмосфера, без да се обвързваме с формалности, да обсъдим важни проблеми, над решаването на които работим съвместно. Освен това всички ние имаме допълнителна възможност за взаимни беседи.

С една дума, нашите срещи, както смятаме, са полезни във всяко едно отношение. И, разбира се, преди всичко в това отношение, че те ни позволяват да координираме нашите действия на международната арена, да предлагаме нови идеи, да укрепваме сплотеността и единството на

социалистическите страни – нашето най-главно и най-скъпо завоевание.

I. РЕЗУЛТАТИ ОТ СЪВМЕСТНАТА ПОЛИТИКА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИТЕ СТРАНИ ПРЕЗ МИНАЛАТА ГОДИНА

Както вие си спомняте, по време на миналата среща в Крим ние обсъждахме въпросите на международната политика на нашите партии и държави. При това ние говорихме не само за общите перспективи на борбата за мир и социализъм, но и точно определихме задачите, над разрешаването на които ще работим заедно.

На преден план ние поставихме европейските проблеми: осигуряване на международно-правовия статут на ГДР, нормализиране на отношенията между Чехословакия и ГФР, многостранни консултации за подготовката на общо-европейско съвещание. Освен това се състоя размяна на мнения, макар и в един общ план, по въпроса за намаляване на силите в Европа. След това ние определихме основните линии на нашата политика по отношение на най-големите капиталистически страни – САЩ, ГФР, Франция, договорихме се как да действуваме по крупните международни проблеми и най-напред по проблема за Виетнам, като имахме предвид да съдействуваме за успешното завършване на Парижките преговори.

Какви са резултатите? Без излишна скромност ние с вас, другари, с право можем да кажем, че ние напреднахме значително в осъществяването на нашата обща линия по международните въпроси.

Голямо събитие през последно време е, безспорно, завършването на войната във Виетнам. Последниците на това

благоприятно се отразяват върху цялата международна обстановка. Заедно с виетнамския народ нашите страни доказаха, че никой не може безнаказано да посяга върху интересите на социализма.

Голямо завоевание на нашата политика е излизането на ГДР на широката международна арена. Между ГДР и ГФР е сключен договор, в който ГДР всъщност се признава като една суверенна социалистическа държава. Близо към 90 държави установиха дипломатически отношения с ГДР, започна процес на нейното влизане в ООН. По такъв начин, постигнатата е целта, към която последователно и неотклонно се движехме почти 25 години.

Ние се борехме настойчиво и за задоволяването на законните искания на Чехословакия в нейните отношения с ГФР. Сега и тази задача, според нас, практически е решена. С усилията на чехословашките другари е подготвен за подписване договорът за взаимни отношения между ЧССР и ГФР, който окончателно премахва Мюнхенския диктат.

Може да се каже напълно определено, че такива позитивни резултати ние не бихме могли да постигнем без координирането на действията на братските страни. Във връзка с това бих искал да отбележа специално интернационалистката позиция на България и Унгария по отношение на установяването на дипломатически отношения с ГФР, която до голяма степен спомогна за решаването на въпросите, засягащи интересите на ГДР и Чехословакия.

Главното, което постигнахме в резултат на нашата съвместна политика по отношение на ГФР, се състои в това, че правителството на тази страна и голяма част от нейното население фактически са признали, че е невъзможно да бъдат

- 4 -

№ 1 от 35 7300

изменени резултатите от Втората световна война. Оная Германия, която е претендирала да си подчини Европа и целия свят, днес не съществува и ако действуваме, както и досега, активно и сплотено, тя няма да съществува никога.

Досегашната реалистична насока в своята политика ГФР не е стигнала сама по себе си. В значителна степен това е резултат от укрепването на мощта на социалистическата общност и от въздействието на нейната политика. Ние и занапред трябва да градим отношенията си с ГФР. така, че те да ни помагат да укрепваме всичко ново, позитивно, което се появи в нейния външнополитически курс.

Ние се съобразявахме с всичко това по време на моето неотдавнашно посещение в ГФР. Централният комитет на КПСС информира всички вас, другари, за основното съдържание на нашите беседи с федералния канцлер, както и за беседите с Никсън и Помпиду. Всичко, по което се договорихме в Бон, е известно от публикуваните документи. Затова позволете ми да се спра само върху отделни моменти от нашите преговори с правителството на ГФР.

Намирайки се в Бон, ние почувствувахме, че западните германци са имали намерение да протакат работата на Общоевропейското съвещание. Ето защо в разговорите с Брандт беше поставен въпрос – работата на съвещанието непременно да бъде завършена през 1973 г. След известни колебания Брандт каза, че ГФР ще се съгласи с това. Що се отнася до третия етап на съвещанието, Брандт по принцип се съгласи да вземе участие в него, макар и да постави това в зависимост от резултатите, които ще бъдат постигнати по време на втория етап.

Брандт изразяваше готовност да търси взаимно разбирателство с нас и на преговорите по въпросите за намаляване на въоръжените сили в Европа. Обаче като цяло неговата позиция по тези въпроси беше, бих казал, уклончива. Възможно, това е свързано с обстоятелството, че въпросът за намаляването на въоръжените сили още се обсъжда в НАТО.

Споразумението с Бон, че политическите консултации ще станат постоянен елемент в нашите отношения, ще ни помогне да изясним позицията на ГФР по интересувачи всички нас въпроси и по възможност да влияем върху нея.

Заслужава да отбележим, че в Бон бяха възприети положително нашите предложения за организация на крупномащабно, дълготрайно сътрудничество в икономическата област между Съветския съюз и ГФР, а също така и на по-широка основа с участието на всички или отделни социалистически страни. Наистина, много фирми в ГФР все още проявяват предпазливост, като се съмняват, че собствените им ресурси ще бъдат достатъчни за реализиране на действително големи планове. Тук, вероятно, играе роля и този факт, че ги спъват връзките с Общия пазар.

Обстановката на преговорите с Брандт позволяваше да се изказваме открито по най-деликатните въпроси. Ние се възползувахме от това, за да предпазим Брандт срещу опитите да се придава някакъв особен "вътрешно-германски" характер на отношенията с ГДР. Ние не оставихме у западните германци съмнения и относително това, че няма да се примиряваме с опитите им да действуват, заобикаляйки четиристранното споразумение за Западен Берлин. Известно е, че в ГФР има немалко любители да провеждат старата политика с помощта на новите договори и ние трябва да

пазим бдителност в това отношение. Срещу опитите на ГФР да увеличи своите политически права спрямо Западен Берлин е важно да противопоставим единната линия на нашите страни, основана върху точното спазване на постигнатите споразумения.

В заключение ще кажа, че според нашите наблюдения, посещението в ГФР беше възприето в Западна Германия като показател за коренен поврат в отношенията на ГФР със Съветския съюз и други социалистически страни.

Сега за посещението в Съединените американски щати, предприето от мене по решение на Политбюро на ЦК на КПСС през юни т.г. заедно с др. Громико и други наши другари. Самата атмосфера на посещението, моите преговори с президента Никсън, подписването на редица нови политически, икономически и други споразумения между СССР и САЩ - всичко това, може да се каже, създава като че ли нов етап в развитието на съветско-американските отношения върху основата на мирното съвместно съществуване.

Документите, подписани от нас в Америка, са известни. Всички те са публикувани, каквито и да е секретни споразумения не е имало.

Ние предприехме посещение в САЩ, ръководени от главната ни цел: да укрепим онова голямо и нужно за цялата ни общност и за всички миролюбиви народи дело, започнато по време на съветско-американската среща на високо равнище в Москва през май на миналата година. Необходимо беше да се придаде по-траен характер на започнатия тогава рязък поврат в съветско-американските отношения от постоянната конфронтация и "студената война" към разумно сътрудничество в рамките на мирното съвместно съществуване с всички

- А -

произтичащи от това последици за международния политически климат като цяло.

Противоречията на САЩ с другите империалистически държави както в Европа, така и в Азия, сложното положение на правителството на Никсън вътре в страната поради изострилата се борба между партиите и политическите групировки - всичко това засилваше заинтересуваността на Никсън от постигането на положителни резултати в преговорите със СССР, създаваше благоприятни предпоставки за реализиране на набеязаните от нас планове.

Практическата работа по подготовка на съответните документи започна дълго преди самото посещение, всъщност веднага след Московската среща с Никсън. В резултат на това до започването на посещението бяха подготвени текстовете на съответните отраслови споразумения, а главното е, че ние успяхме да постигнем Никсън да приеме предложената от нас идея за споразумение за предотвратяване на ядрена война и да се договорим за такъв текст на това споразумение, който макар и да е компромис в отделни моменти, не така ясно и категорично формулира задълженията на страните, както ние бихме искали, но напълно отговаря на нашия основен замисъл и на политическите ни цели, които свързваме с този документ.

Трябва да ви кажа, другари, че американците не веднага се съгласиха с неговата разработка, като се опасяваха явно от неблагоприятната за тях реакция от страна на съюзниците в НАТО, а също така от Китай. Обаче под нашето въздействие и, вероятно, под влиянието на гореспоменатите обстоятелства от вътрешен и външен характер Никсън в края

- 8 -

на краищата одобри проектоспоразумението. Цялата работа над проекта по негово настояние се провеждаше от много тесен кръг лица в обстановка на най-строга секретност. Достатъчно е да се каже, че в САЩ към тази работа не беше допуснат дори държавният секретар Роджърс.

Немалко сложности имаше при обсъждането на проблема за Близкия Изток, за което ще кажа по-късно. Обаче общо взето ние успяхме да отстоим напълно нашите принципи положения и в съвместното комюнике, и в другите документи можахме да намерим взаимно приемливи формулировки по въпросите, които предизвикваха спорове.

Главно място в резултатите на посещението заема, разбира се, Споразумението за предотвратяване на заплахата от ядрена война. Журналистите обичат гръмки думи, но, мисля, че когато това споразумение се нарича в печата както на социалистическите, така и на буржоазните страни "историческо", "епохално", "символ на завършването на "студената война", и т.н., тук, вероятно, няма голямо преувеличение. То наистина има огромно значение.

В програмните документи на международното комунистическо движение, на нашата социалистическа общност и, доколкото зная, на всяка от нашите партии отделно е записано, че ние си поставяме за цел да предотвратим ядрена война, да направим всичко, за да избавим човечеството от тази катастрофа. Новото съветско-американско споразумение представлява голям принос в решението на този въпрос. То още не означава забрана на ядреното оръжие, но съдържа задължение на страните да действуват така, че да бъде изключено възникването на ядрена война помежду им и между всяка от страните и другите страни. Не е трудно да се

разбере доколко това намалява възможността от възникване на ядрена война на нашата планета. Що се отнася до социалистическите страни, това всъщност означава задължение на САЩ да не прилага срещу тях ядрено оръжие.

Освен това в света възниква нова морално-психологическа обстановка. Сега на социалистическите страни, на комунистите от целия свят и въобще на миролюбивите сили значително е по-леко да противодействуват срещу замислите на агресивните сили в която и да е страна, да оказват натиск върху управляващите среди на империалистическите държави, като ги тласкат към нови крачки за заздравяване на обстановката и за отслабване на опасността от война.

Едновременно ще бъдат затруднени до известна степен и провокационните действия на пекинските ръководители, насочени към изостряне на международната обстановка, към разпалване на подозренията и враждата към Съветския съюз, към цялата ни социалистическа общност.

Във всяка страна, която ние посетихме - в ГФР, САЩ и Франция, - ние считахме за свой интернационален дълг да се срещнем с ръководството на братските партии. Нашата позиция и нашите действия бяха посрещнати от тяхна страна с пълно разбиране, подкрепа и одобрение. Другарят Гус Хол по-специално каза: "Резултатите от посещението ще оказват много голямо влияние върху милиони хора в Америка. Посещението има колосална полза и за работата на нашата партия. Благодарение на това посещение антикомунизмът в САЩ, макар и да се запази, ще бъде лишен от бесен, истеричен дух". Такава е оценката на американските комунисти.

Генералният секретар на ФКП др. Марше ни заяви: "Голяма заслуга на миролюбивата политика на Съветския съюз, на решенията на XXIV конгрес на КПСС се състои в това, че буржоазията е поставена в трудно положение от политиката на мирното съвместно съществуване ... Посещението във Франция е важна помощ за ФКП в нейната дейност, в класовата борба на френския пролетариат".

В нашите усилия за подобряване на политическия климат в Европа играят голяма роля отношенията ни с Франция. С уреждането на съветско-френското сътрудничество, тъй да се каже, започна прелом в разведряването и подобряването на отношенията между Изтока и Запада на европейския континент.

Развитието на отношенията на Съветския съюз и други социалистически страни с Франция улеснява решаването не само на европейските, но и на по-широки задачи на нашата външна политика, тъй като Франция заема видно място в капиталистическия свят.

Нашите срещи с Помпиду в Заславл и Рамбује обхващаха приблизително еднакъв кръг от теми: европейските работи, положението във Виетнам, в Близкия Изток, отношенията с Америка, с Китай. Обаче дори за кратък период от време, който разделяше двете срещи, животът внесе много нови моменти.

Един от тези моменти беше нашият диалог с Никсън, който видимо обезпокои французите. От беседите с Помпиду у мене се създаде впечатление, че той беше загрижен преди всичко от политическата страна - няма ли да се измени отношението на Съветския съюз към Франция в по-лоша насока? Наложих се да обясня на Помпиду по съответен

- 11 -

начин, че споразуменията със САЩ не засягат интересите на други страни, още повече на Франция, с която у нас се създадоха определени отношения в политическата, икономическата и културната област.

Към това трябва да добавя, че Помпиду много се интересуваеше също така от икономическата страна на въпроса, тоест няма ли да развиваме сега икономически връзки предимно със САЩ. По този повод също беше направено разяснение.

Французите и по-нататък, без съмнение, ще искат да получат от нас потвърждение, че Франция остава, както те се изразяват, привилегирован партньор на Съветския съюз. В същото време те като че ли разбират, че за това са необходими по-активни крачки от тяхна страна. От своя страна аз всячески подчертавах това.

В Рамбује Помпиду заяви, че придава голямо значение на по-нататъшното задълбочаване на политическото сътрудничество със Съветския съюз. Той заяви, че се стреми при всеки случай "да пришпори" френските предприемачи, които се бавят с развитието на икономическите връзки с наши организации.

По време на беседите с Помпиду ние изразихме нашето отношение и към някои негативни моменти в политиката на Франция. По-специално ние повторихме, че не можем да разберем защо правителството на Франция избягва преговорите по въпросите за разоръжаването. Помпиду заяви, че в съвременните условия не може да става дума

за съкращаване на френските въоръжени сили. Французите явно са настроени и по-нататък да вървят по пътя на увеличаването на своите ядрени и обикновени въоръжения. и не мислят да прекръщават изпитанията на ядреното оръжие в атмосферата. Едва ли можем да разчитаме, че те лесно ще изменят своята гледна точка по въпросите на разоръжаването. С една дума, мисля, че тези негативни моменти в политиката на Франция ще създадат още много трудности и на всички нас предстои да положим усилия за тяхното преодоляване. Приемайки неотдавна тук, в Крим, министъра на външните работи Жобер на Франция, аз пак обърнах вниманието му на несъстоятелността на позицията на Франция по тези въпроси.

Много полезно е, че заедно с нас в същия период и другите социалистически страни предприеха редица важни акции в своите отношения с крупните капиталистически държави. Имам предвид по-специално посещенията на другарите Живков и Герек във Франция, приемането от другарите Кадар и Хусак на държавния секретар на САЩ Роджърс, срещата на др. Хонекер с Венер, беседите на др. Живков и Кадар с министър-председателя на Франция. Другарят Чаушеску, както е известно, също е имал посещения в Италия и ГФР.

Общо взето можем с увереност да кажем, че голямото внимание, което отделяхме напоследък на отношенията ни с Франция, САЩ, ГФР и други капиталистически държави, се оправдава. Под въздействието на политиката на нашата социалистическа общност империализмът е принуден да отстъпва по редица съществени политически въпроси - неохотно, с трудности, с известни разногласия в своята среда, но все пак да отстъпва. Както вече отбелязахме на Международното съвещание през 1969 година, империализмът е принуден да се приспособява към новите условия, към новото съотношение на силите в света.

Разбира се, би било наивно да мислим, че сега е настъпило някакво примиряване на социализма с империализма и е получена автоматическа гаранция за траен мир. На всички нас е ясно, че политическата борба ще продължава. Обаче, съществен е фактът, че като използваме обективно създаденото в света съотношение на силите, ние успяхме да накараме ръководителите на най-крупните империалистически държави да приемат нещо като "правила на играта", да ги заставим да сложат подписите си под тези правила, т.е. под принципите на мирното съвместно съществуване. Това, безусловно, засилва нашите позиции в борбата за задържане на агресивните сили на империализма и за заздравяване на всеобщия мир.

За крупно постижение на нашата съгласувана политика ние с право можем да считаме започването на работата на Общоевропейското съвещание. Това особено личи, ако си спомним явно негативната реакция на Запада по отношение на нашите първи предложения за съвещанието.

Фактът, че колективните усилия на братските страни, поддържани от комунистическите и работническите партии, от прогресивната общественост в Западна Европа, направиха въпроса за провеждането на съвещанието централен в европейската политика и накараха Запада да приеме нашето предложение, има дълбок смисъл. Това е показател за растящото влияние на социализма върху развитието на международната обстановка, ярко свидетелство за сегашните възможности на нашите съвместни действия.

Ще засегна само някои възлови моменти в работата на съвещанието и на нашите общи задачи във връзка с това. Вероятно, ще бъде полезно да изслушаме след това по-подробно съобщение по този въпрос ^{от} другаря Громико.

На нашите страни се удаде - и това е особено важно - да постигнат разглеждането от съвещанието на централните въпроси за осигуряването на европейската безопасност, както те бяха определени в Пражката декларация и в други наши общи документи.

Внесенният за разглеждане от съвещанието проект на Генералната декларация за основите на европейската сигурност и за принципите на отношенията между държавите в Европа отговаря на нашата главна политическа задача: закрепване на териториалните и политическите реалности, създадени в резултат на Втората световна война, осигуряване на безопасността на нашите страни и необратимостта на завоеванията на социализма в Европа, тоест създаване на благоприятни външни условия за строителството от народите на нашите страни на новото общество. Ние искаме на съвещанието да бъдат взети такива решения, които да развиват и задълбочават процеса на разведряването на

напрежението, да полагат здрава основа за безопасността и сътрудничеството на европейския континент. Нашият проект е съставен гъвкаво, като се вземат предвид позициите на по-голямата част от държавите – участнички в съвещанието. Това ни позволява да постигнем той да послужи за основа при изработването на заключителен документ на съвещанието, макар и да е ясно, че Западът ще създава много прегради в тази работа. Проектите на другите документи, внесени от социалистическите страни, са подготвени с оглед на същите съображения.

Що се отнася до въпроса за развитието на културното сътрудничество, размяната на идеи и информация, контактите между хората, не може да се каже, че ние с вас нямаме по този въпрос позитивна програма. Всички ние сме за широка размяна на културни ценности – произведения на изобразителното изкуство, театрални постановки, кинофилми и т.н. Ние сме готови да развиваме туризма, да разгърнем в широк мащаб размяната на делегации по обществената линия – профсъюзни, женски, младежки, спортни и т.н. Ние не сме против разширяването на размяната на учени със съответни специалности за организиране на съвместна работа и за четене на лекции. Ние сме готови да осъществяваме системна и интензивна размяна на телевизионни филми и програми, които ще помогнат на народите от различни страни да се запознаят по-добре със живота един на друг. Този списък бихме могли да продължим.

Разбира се, ние изхождаме от това, че разрешаването на всички въпроси, свързани с размяната на информация, с посещенията на граждани и други, трябва да се осъществява при спазването на принципите за уважение на суверенитета и

ненамеса във вътрешните работи. Такъв подход беше фиксиран – след продължителна борба – в препоръките на съвещанието, изработени по време на подготвителни консултации. Ние и занапред ще се борим решително срещу опитите да се направят пролуки за разпространяване на враждебната идеология в страните на социализма. Опитът на първия етап в съвещанието показва, че борбата ще бъде особено остра. Аз мисля, че другарите ще се съгласят с това, че съществува необходимост от по-нататъшно разработване на нашата обща активна позиция по целия този кръг въпроси, като имат предвид както защитата на интересите на социализма, така и осигуряването на успеха на втория и третия етап в работата на общоевропейското съвещание.

До започването на втория етап на съвещанието се налага, очевидно, да конкретизираме своята позиция и по такива въпроси като взаимни предупреждения за крупните военни учения, покана на наблюдатели на маневрите и други така наречени мерки за укрепване на стабилността и доверието.

Целесъобразно е да продължим работата в полза на приемането от съвещанието на предложението на социалистическите страни за създаване на консултативен комитет по въпросите на сигурността и сътрудничеството в Европа.

Засега страните от НАТО не се съгласяват с това, макар и да се съгласиха вече да бъде включена в дневния ред точка за "по-нататъшните ходове след съвещанието".

Ние се изказваме за провеждане на заключителния етап на съвещанието на най-високо равнище, което би придало по-голяма тежест на неговите решения. Някои западни страни вече приеха това. Но за да бъде прието такова решение, предстои ни още да се борим.

Ще се наложи, изглежда, да се потрудим много и над това заключителният етап на общоевропейското съвещание да се проведе без излишни протакания, по възможност до края на 1973 година. Западните страни явно не бързат, като разчитат да превърнат този въпрос в предмет на пазарлък, свързан в това число и с развитието на нещата на предстоящите преговори за намаляване на въоръжените сили и въоръженията в Европа.

Общо взето, другари, започнато е голямо и важно за живота на Европа дело и при това нелошо. Разбира се, предстои ни още много работа. Капиталистическите страни неизбежно ще се опитват съвместно да отстояват своите позиции. Западът, както потвърди вече първият етап на съвещанието, и занапред ще се бори за отстъпки от наша страна.

Да се осигури в тези условия изработването на съвещанието на такива решения, които да отговарят на нашите интереси и в същото време да бъдат приемливи за другите, направо трябва да се каже, е сложна задача. Но ако и по-нататък действуваме съгласувано и целенасочено, ние ще я решим, още повече, че нашата позиция изцяло отговаря на истинските интереси на народите от всички страни. Сега главното е да не намаляваме натиска по въпросите, свързани със съвещанието, да продължим да въздействуваме активно върху позициите на основните капиталистически държави, върху различни слоеве на обществеността, включително чрез братските партии в западните страни.

Като пример в това отношение мога да посоча, че др. Бахман отправи протест пред Брандт за неправилно отношение от страна на правителствени кръгове и в Бундестага на ГФР към ГДР.

Нашите страни провеждат линия мерките за подобряване на политическата обстановка в Европа да се допълват с мерки в областта на военното разведряване. Инициативата за практическата постановка на въпроса за взаимно намаляване на въоръжените сили и въоръженията в Централна Европа принадлежи на социалистическите страни. Вярно е, че от страна на някои западни държави се правят опити въпросът да бъде представен така, сякаш не ние тях, а те ни накарват да седнем на масата на преговорите. Но това е своеобразна "димна завеса". В действителност в редица западноевропейски столици и в щаб-квартирата на НАТО се опасяват тези преговори да не се обърнат срещу тях, да не засилят центробежните тенденции в НАТО и да не доведат до отслабване на военно-политическите позиции на Запада.

Мисля, че нашите страни могат да бъдат задоволени от резултатите на виенските консултации. Ние успяхме да постигнем въпросът за състава на участниците в бъдещите споразумения да бъде решен в съответствие с интересите на сигурността на социалистическата общност. Уредени са и други въпроси, свързани с организацията на предстоящите преговори.

След завършването на общоевропейското съвещание въпросът за намаляване на войските ще стане, вероятно, център на следващия етап на борбата за укрепване на сигурността в Европа. Това ще стане важна, дълготрайна насока на външнополитическата дейност на страните от социалистическата общност. Всъщност, за пръв път в историята на европейския континент, пък и на целия свят, на практическа основа се поставя задачата за намаляване на въоръженията, задачата за разоръжаването. И всички виждат, че това е заслуга преди всичко на социалистическите страни.

Преговорите, разбира се, ще бъдат сложни и ние трябва да се подготвим за тях основателно. Ясно е, че за нас е неизгодно и рисковано да предприемаме каквито и да е крачки, които биха могли да разклатят позициите на социализма в центъра на Европа. На нашите военни и министерствата на външните работи предстои да се потрудат над изработването на линията по същината на проблема, ще се наложи да проведем и съответни консултации. Трябва да изработим ясна, конкретна и убедителна позиция.

Някои принципни положения, определящи тази позиция, вече ни са ясни сега. Намаляването трябва да обхваща както чуждите, така и националните войски на съответните държави. То трябва да се ограничава с района на Централна Европа, който е определен на подготовителните консултации във Виена. Най-важният принцип за намаляването е, че нито една от страните не трябва да получи каквито и да е предимства за сметка на друга. Предварително ще ви каже, че според нас отначало, вероятно, ще стане дума за неоглямо намаляване, например, с пет-десет на сто или нещо подобно. Това ще помогне да се създаде обстановка на по-голямо доверие, за да се движим след това по-нататък.

Като се прави равносметка, може с увереност да се каже, че благодарение на съвместните усилия ние успяхме в продължение на миналата година да постигнем крупни промени в международното положение като цяло. Сега наистина се извършва коренен прелом, периодът на "студената война" се сменя с нов период в международните отношения, чиято основа е широкото осъществяване на принципите на мирното съвместно съществуване.

Най-важните решения в областта на международната политика, изработени от нашите партии и държави през последните години на нашите срещи, заседанията на ПКК на Варшавския Договор, на конференцията на комунистическите партии в Карлови Вари, на Международното съвещание на комунистическите и работническите партии през 1969 година, външнополитическите решения на конгресите на нашите партии, в това число Програмата за мир, одобрена от XXIV конгрес на КПСС и поддържана горещо от братските партии. - всичко това намира своето успешно практическо въплотение.

II. ЗА НЯКОИ ОСНОВНИ НАСОКИ В НАШАТА ПО-НАТАТЪШНА ВЪНШНА ПОЛИТИКА

Другари,

Ние постигнахме сериозни резултати в международното разведряване. Сега трябва да използваме това разведряване и, преодолявайки съпротивата на неговите противници да го направим необратимо.

Сега в нашите отношения с главните капиталистически държави в основни линии е създадена система от договори и споразумения, която съдържа необходимите правни рамки за развитието на отношенията на мирното съвместно съществуване с тези държави.

Най-важната задача, според нас, сега се състои в това да се напълнят формулите на сключените договори, споразумения и други документи с реална практическа работа по развитие на всекидневните политически, икономически и културни отношения с буржоазните страни в интерес на мира и социализма.

На преден план все повече излизат /и за това ние подробно говорихме на нашия Априлски пленум/ дълготрайните, широкомащабни взаимноизгодни икономически връзки. Умелото развитие на тези връзки не само ще бъде значителна помощ за народното стопанство на нашите страни, но и ще укрепи мирните отношения с капиталистическите държави, ще ни помогне да постигнем нашите политически цели.

Обстановката изисква от нас също така да определим основните политически и обществени сили в капиталистическия свят, работата с които е особено важна за постигането на нашите общи цели. Голямо значение придобива, по-специално, правилното изграждане на нашите отношения със социалдемократическите партии и въобще с левите сили в редица буржоазни страни. Това е важно, защото сме заинтересувани, в това число и от гледна точка на укрепването на мира, да съдействуваме за формирането в тези страни, доколкото е възможно, на по-прогресивни режими и правителства.

Това е особено важно по отношение на Западна Европа, където социалдемократите и социалистите имат твърде голямо влияние и в много страни държат в ръцете си правителствената власт, а някъде разчитат да дойдат на власт. Срещу нашата комунистическа идеология те противопоставят реформистката платформа на така наречения "демократически социализъм". Ние водехме и ще водим решителна борба с идеологията на социалдемократизма, както и с ревизионистките тенденции в редица компартии. Но там, където социалдемократите заемат по-приемлива за нас позиция по въпросите на външната

политика, отколкото буржоазните партии, това обстоятелство, очевидно, трябва да се използва в интерес на нашата мирна политика, за да отслабим позициите на най-реакционните сили в капиталистическа Европа. Нали именно такава линия ние провеждаме по отношение на западногерманските социалдемократи.

Неотдавна ние приемахме в ЦК на КПСС делегация на Английската лейбъристка партия, в чийто състав влизаха фактически всички нейни главни ръководители. Делегацията рязко критикуваше консервативното правителство, особено във връзка с неговите антисъветски действия. Лейбъристите бяха принудени да признаят успехите на социализма в СССР и в другите страни на нашата общност, докато по-рано те само ни критикуваха. С особено одобрение те се изказаха за нашата външна политика. Ние, разбира се, подкрепихме тази тяхна еволюция. Заедно с това ние подчертахме определено и ясно своето принципиално несъгласие с политиката на класовото сътрудничество, която се провежда от лейбъристкото ръководство, и заявихме, че е необходимо да се установи взаимодействие между

Далеч не всички обществени сили в капиталистическите страни се обявяват за по-нататъшното разведряване на напрежението и за сътрудничество със социалистическия свят. И в САЩ, и в Западна Германия, и в Англия, и във Франция, и в други страни все по-ясно се очертават обществено-политическите групировки – понякога твърде влиятелни, – които активно, макар и не винаги открито, се изказват против разведряването на международното напрежение.

Задачата за борба срещу такива групировки е била и си остава за всички нас твърде актуална. Ние имаме определен опит в такава борба. Достатъчно е да си спомним например огромната работа, която Съветският съюз, ГДР, Полша и другите братски страни извършиха съвместно в различни форми, за да съдействуват за ратифицирането от западногерманския Бундестаг на договорите на ГФР със СССР и ПНР, за да нанесат политическо поражение на реакционната опозиция в ГФР. Не по-малко напрегната е борбата, която трябва да водим срещу усилията на най-агресивната част от военно-промишления комплекс и ционистките елементи в САЩ, които се стремят да попречат на развитието на съветско-американските отношения. Може, мисля, също така да се каже, че всички ние успяваме да оказваме сега достатъчно успешно политически натиск върху английското консервативно правителство, което упорито се изказва срещу истинското международно разведряване.

Най-после, другари, колкото и да са успешни нашите съвместни усилия за подобряване на международния климат, реалните факти постоянно ни напомнят за това, че

военната заплаха от страна на империализма далеч не е премахната. Надпреварата във въоръженията не само че не се прекратява, но в някои отношения става по-интензивна. Това се отнася както за САЩ, така и за европейските страни на НАТО. При това в тези страни, включително и във Франция, военно-политическите дейци не скриват, че тези въоръжения са насочени именно срещу социалистическите държави и преди всичко срещу членките на Варшавския договор.

В беседата с френския министър на външните работи Жобер засегах и този въпрос. Направо го запитах: Срещу кого са насочени ракетите във Франция? Срещу Америка? Съмнявам се. Срещу Западна Германия? – Няма да воювате с нея. Срещу Англия, Италия, Белгия? – Не са срещу тях. Против кого са насочени? Очевидно – срещу Съветския съюз, срещу социалистическите страни. Ще искате да ударите по тях. Но имайте предвид, че щом започнете атомна война, тя неизбежно ще прерасне в световна.

Ние вършим полезно дело с нашата външнополитическа дейност, но не бива да забравяме, че надпреварата във въоръжаването не е забронирана, че въоръжаването на западните държави в някои отношения става дори по-интензивно.

Страните на НАТО осъществяват превъоръжаването на своите сили с оглед на научно-техническия прогрес. Те наблягат главно върху качеството на въоръженията. Провеждатки нерядко дори известно количествено намаляване на въоръжените сили, военно-политическите главатарии на НАТО се стараят да увеличат значително разрушителната сила на

своето оръжие. Всичко това ни задължава постоянно да пазим бдителност, да се грижим за необходимото състояние на въоръжените сили на нашите страни - на всички заедно и на всяка национална армия отделно. Имах вече разговори на тази тема с другарите Кадар, Хусак, Герек, Хонекер, Чаушеску, Мисля, че този въпрос заслужава нашето общо внимание. Нали нашата отбранителна мощ играе далеч не последна роля и в успехите на нашата външна политика. Ние трябва да я повишаваме и по-нататък. В същото време ние си поставяме за цел да постигнем по-нататъшното разведряване, увеличаване и укрепване на доверието в отношенията между Изтока и Запада, което ще ни позволи след известно време да пристъпим и към реално ограничаване на надпреварата във въоръженията.

Трябва да се има предвид, че дори в тези случаи, когато управляващите кръгове на буржоазните страни развиват отношенията със социалистическите страни въз основа на мирното съвместно съществуване, те провеждат и ще провеждат на практика тази политика по такъв начин, че да използват в максимална степен разведряването в интерес на капитализма и във вреда на социализма. Те се стараят и ще се стараят да разклатят единството на социалистическите страни. Те се опитват и ще се опитват да влияят в изгодна за себе си насока върху политическия курс и общия характер на развитието на една или друга социалистическа държава. За тази цел се използват и политическите връзки, и икономическите лостове, и различни форми на идеологическото проникване. И разбира се, капиталистическите държави винаги ще се стремят да намалят международното влияние на нашите страни, на нашите международни позиции.

От своя страна в обстановката на международното разведряване у нас се появяват повече възможности за противодействие срещу влиянието на антикомунистическата пропаганда в страните на капиталистическия Запад, за съдействие в укрепването на влиянието на братските партии и други леви антикапиталистически сили.

Разбира се, ние ще действваме така, за да не прераства политическата борба на международната арена във военни сблъсквания или в заплахата от такива сблъсквания и да не пречи за развитието на изгодното за двете страни мирно сътрудничество.

В такива условия е особено важна съгласуваността в действията на нашите държави, ефикасната координация на нашата външна политика. Наш голям актив е съществуването в капиталистическия свят на сериозни и в много отношения все по-изострящи се противоречия. Те се проявяват в отношенията между САЩ, Общия пазар, Япония. Те се проявяват във валутно-финансовата криза, разтърсваща капиталистическия свят. Помпиду, например, ми казваше, че докато не е преодоляна тази криза, не е възможно урегулиране между Западна Европа и САЩ. Противоречията се проявяват и в Общия пазар, между Франция и Западна Германия, между Англия и Франция и т.н. Ние знаем, че управляващите кръгове на Съединените щати правят опити някак си да преодолеят тези процеси, които разклашат основното ядро на империализма. - да преодолеят, разбира се, в интерес на американския империализъм. Именно с това е свързана провъзгласената във Вашингтон идея за нова "Атлантическа харта". Ние знаем също така и за резервираното отношение, с което посрещнаха тази американска инициатива в Западна Европа.

- 27 -

СДА. С. 1 от 35 4300

Разбира се, другари, за нас, за нашите партии и държави е много важно не само добре да виждаме всички тези вътрешноимпериалистически противоречия, но и да ги използваме с максимална ефикасност за нашите общи цели.

Както свидетелствуват съобщенията на нашите посланици в западните страни, подписването на съветско-американското споразумение за предотвратяване на ядрена война внесе големи разногласия в лагера на НАТО, предизвика юво изостряне на противоречията между европейските страни на НАТО и Съединените щати. Успокояващите уверения на Вашингтон не могат да премахнат раздражението на Лондон и подозренията на Париж.

Както виждате, нашите позитивни ходове, насочени към развитие на сътрудничеството с отделни западни страни, имат и тази особеност, че те понякога изострят противоречията в империалистическия лагер.

Бих искал да се спра на въпроса за положението в Индокитай.

На всички нас е ясно, че обстановката във Виетнам и общо взето в Индокитай си остава сложна. Тенденцията към укрепване на мира и към урегулиране в съответствие с положенията на Парижкото споразумение си прокарва пътя с големи трудности, напрегнатото положение се запазва в южната част.

Въпросите, които засягат положението във Виетнам, и задачите, които стоят пред виетнамския народ на новия етап- етап на борбата за укрепване на резултатите на историческата му победа, бяха обсъждани от нас неотдавна

с партийно-правителствената делегация на ДРВ. Виетнамските ръководители посетиха и възнамеряват да посетят също така редица други социалистически страни. Имайки предвид това обстоятелство, ще засегна тук само някои ключови въпроси, по които за нас е важно да се посъветваме.

Ръководителите на ДРВ изтъкват, че понастоящем централен проблем е пълното и безусловно изпълнение на Парижкото споразумение от всички негови страни. Ние изцяло споделяме тази позиция. Реализирането на това споразумение непосредствено е свързано с усилията на страните от социалистическата общност по разведряване на международното напрежение.

Виетнамските другари разчитат да получат помощ от социалистическите страни за възстановяването на разрушеното от войната народно стопанство на страната. Те проявяват интерес към установяване със СИБ на делови връзки. Не заслужава ли във връзка с това да помислим за координиране на нашата работа по оказване на помощ на ДРВ, включително и чрез СИБ?

От своя страна ние се стараехме, доколкото можахме, да задоволим молбите на ДРВ за икономическа помощ. В стремежа си да улесним икономическото ѝ положение, ние, както знаете, взехме решение да считаме за безвъзмездна помощта, предоставена от Съветския съюз на виетнамските другари. Ние дадохме съгласие да им оказваме съдействие в разработването на плановете за възстановяване и развитие на народното стопанство. Ние направихме също така предложение и занапред да развиваме нашите

икономически отношения с ДРВ чрез съгласуване на народностопанските планове, което би увеличавало ефективността на сътрудничеството и би създавало предпоставки за по-широко участие на ДРВ в международното социалистическо разделение на труда.

Нашето Политбюро прояви разбиране относно необходимостта от укрепване на отбранителната способност на ДРВ и южновietнамските патриоти. Ние подчертавахме обаче, че предприеманите в това отношение мерки не бива да дават основания за обвинения в нарушаване на Парижкото споразумение, тъй като това би могло да бъде използвано от Сайгон или от американците за неговото проваляне.

Ръководителите на ДРВ оцениха високо външнополитическата линия на XXIV конгрес на КПСС, нашата активна политика в защита и укрепване на мира. По тяхно предложение това намери отражение в текста на съветско-вьетнамското комюнике.

В резултат на преговорите с делегацията на ДРВ възникват, както ни се вижда, допълнителни възможности за усилването на връзките на социалистическата общност с Демократична република Виетнам. Партията на вьетнамските трудещи се и ДРВ са водеща сила в освободителното движение на Индокитайския полуостров и, както ни се струва, наш общ дълг е да ги поддържаме всестранно, включително в международен план, да съдействуваме със съвместни усилия за укрепването на мира в Индокитай.

Положението в двете други страни на Индокитай - Лаос и Камбоджа - има своя специфика, свои сложности. В Лаос се водят преговори между главните политически групировки напредва процесът, макар и бавно, на нормализирането.

В Камбоджа, както знаете, продължават военните действия. САЩ още не са прекратили военната си подкрепа на ^кпомпенсия режим и продължават бомбардировките на позициите на патриотическите сили. Общо взето положението в Камбоджа, е неясно. Там взаимодействуват различни сили. Сианук се намира в Китай, което не може да не влияе върху позициите му. Виетнамските другари, запазвайки контактите си с "червените кхмери", в същото време поддържат и Сианук. САЩ от своя страна правят опити да постигнат някаква си договореност с китайците.

Изхождайки от нашата принципиална линия за подкрепа на камбоджанските патриоти, ние направихме някои ходове с цел за по-нататъшното развитие на контактите с представители на Националния единен фронт на Камбоджа /НЕФК/, а също така за установяване с помощта на виетнамските приятели на непосредствени връзки с Камбоджайската народно-революционна партия. Възможно, в зависимост от развитието на събитията, ще се наложи да помислим и за някои наши допълнителни ходове.

Трябва да признаем, другари, че положението в Близкия Изток продължава да бъде сложно и опасно за всеобщия мир.

Сложният и опасен характер на този проблем се дължи на следните фактори:

Първо, земите, загубени пред очите на целия свят чрез открита агресия, се задържат без каквито и да било законни основания. Вече само по себе си това е достатъчно опасен прецедент за международните отношения като цяло.

Второ, в арабския свят продължава да се трупа омразата към завоевателите, които всеки момент може да намери изход във форма на военно избухване. Трябва да се има предвид, че в политиката на арабските държави чувствително се проявява влиянието на дребната буржоазия, за която са характерни колебания от ултрареволуционност до песимизъм и упадък на духа.

Трето, между арабските страни, както и преди няма никакво единство нито по политическите, нито още повече по стратегическите въпроси, което значително отслабва позициите им в конфликта с Израел.

Най-после, цялото положение значително се усложнява от намесата на чуждите империалистически сили. Тук са и интересите на монополите, свързани с блискоизточния нефт, и интригите на международния ционизъм, и стремежът на САЩ и други империалистически държави да нанесат с ръцете на Израел удар по прогресивните арабски режими.

Що се отнася до позицията на Съветския съюз и другите социалистически страни, тя е съвършено ясна и чиста. Ние не искаме да заграбваме арабския нефт, макар и да се изказваме за развитие на взаимноизгодното сътрудничество с арабските страни. Ние не се стремим да получаваме концесии и да извличаме печалби, не сме заинтересувани - който и да клевети каквото и да е във връзка с това - от политическо подчинение на арабските държави.

Нашият главен и решаващ интерес се състои в това да съдействуваме за установяването в Близкия Изток - в този важен географски район, и то така близък до нашите граници - на траен и продължителен мир.

Като комунисти-интернационалисти ние сме за това да бъдат осигурени правата на всички народи в Близкия Изток на самостоятелно и независимо развитие и социален прогрес. Ние сме решително против чиито и да било опити да се намесват във вътрешните работи на арабските държави и да бъдат премахнати прогресивните режими, възникнали в редица страни в Близкия Изток по воля на техните собствени народи.

Спънката, която пречи за справедливото урегулиране на конфликта и възстановяването на мира в Близкия Изток - това е позицията на Израел и неговата подкрепа и поощряване от страна на САЩ и други империалистически държави.

Както знаете, по време на неотдавнашните преговори с Никсън ние се опитахме да окажем силен натиск върху него по въпроса за Близкия Изток, като обръщаме внимание колко взривоопасна и заплашваща спокойствието и мира в целия свят е обстановката в този район. На преговорите за проблема в Близкия Изток бяха посветени много часове. Обаче Никсън, въпреки неговите опровержения на думи, явно се чувства твърде зависим от произраелските среди в самите Съединени щати, за да предприеме в сегашната обстановка нещо решително за въздействие върху позицията на Израел, макар че в дъното на душата си той, вероятно, разбира опасността на ситуацията.

Все пак успяхме в едно отношение да придвижим малко позицията на американците, като ги накарахме в текста на съвместното комюнике, подписано от мене и Никсън, да признаят законните интереси на палестинския народ.

Към сложността на положението се добавят неуравновесеността на Садат и прибързаността на редица негови постъпки. Достатъчно е да ви напомня, че той се отказа от сериозния политически коз, който беше в ръцете му - присъствието на територията на Египет на съветския военен персонал, поканен там по инициатива на президента Насър и самия Садат. В обмен на изтеглянето на този персонал напълно би могло да се получат от американците и от Израел съществени отстъпки. Обаче Садат с неговата импулсивност и своеволие не поиска да вземе под внимание всичко това.

Ще ви кажа откровенно, другари, ние задоволихме молбата на Садат за изтеглянето на нашите хора без всякакви трудности за себе си. По-скоро напротив - в това имаше известен плюс, тъй като се намали рискът за въвличане на Съветския съюз в пряка военна конфронтация със САЩ в резултат на някакви безотговорни действия на същия Садат. Обаче фактът си остава факт: Садат, Египет, пък и целият арабски свят политически с това много загубиха.

Неотдавна по време на срещата с помощника на Садат по въпросите на националната сигурност Хафез Исмаил ние пряко и откровенно му казахме всичко това. Ние го предупредихме за опасността от антисъветската кампания, която се разгърна сега в египетския печат, съзнателно изопачаващ резултатите на съветско-американските преговори, а също така му обърнахме вниманието на редица нелоялни постъпки от страна на египетското ръководство по отношение на СССР. Недвумислено изразихме и нашето отрицателно отношение към преследванията в Египет на прогресивните елементи. И този път пак повторихме своето предупреждение против недостатъчно отговорния подход към въпроса за военните действия.

Хафез Исмаил уверяваше, че Египет продължава да се придържа към курса на дружба със СССР и социалистическите страни. Той събщи, че египетското ръководство оценява положително резултатите на нашите преговори с Никсън.

Разбира се, позицията на арабите силно се разклаща от интригите на реакционните лидери на арабските монархии и от слепия антикомунистически и антисъветски фанатизъм на либийските ръководители.

Но гневът срещу завоевателите си прави своето. Арабските лидери взаимно се подстрекават, както и народните маси, разпалват войнствените страсти. На фона на всичко това трябва да считаме за възможно възобновяване на войната практически по всяко време. Ние от своя страна направихме много, за да предотвратим експлозията. Ние оказвахме влияние в тази насока върху ръководителите на Египет, Сирия, организирахме нашите военни доставки за тези страни така, за да помагаме за укрепването на тяхната отбрана, но да не даваме повод за авантюристични ходове. Засега успяхме да избегнем експлозия, но кой знае докога ще продължава така?

Ако войната в Близкия Изток се възобнови, трудно може да се предвиди как ще завърши. От нашите контакти с арабите се вижда, че и те самите не си представят ясно последиците от това. Във всеки случай ще стане рязко изостряне на цялата международна обстановка и ще бъдат нарушени много конструктивни планове. Очевидно, всичко това не е в наш интерес.

По какъв път трябва да вървим по-нататък в нашата политика спрямо Близкия Изток.

Политическа основа за решаването на блискоизточната криза има. Тя се съдържа в известните решения на Съвета за сигурност и Общото събрание на ООН. За тези решения се обявяват много десетки държави, те имат широка подкрепа от страна на световното обществено мнение. Египет и Йордания, както е известно, дадоха съгласие за разрешаването на конфликта именно на тази основа.

Към това може да се добави, че за изработването на тази основа спомогнахме ние, социалистическите държави. Без нашето активно въздействие тя, вероятно, би изглеждала иначе.

Най-разумен в създадените условия ни се вижда приблизително следния курс:

- продължаване на линията на икономическата, политическата и отбранителната подкрепа на Египет и на постоянните опити за въздействие върху неговите ръководители, "да ги вразумяваме", да съдействуваме за провеждането от тях на по-разумна и уравновесена политика;

- по-нататъшно развитие на приятелските отношения със Сирия, с Ирак, а също така с Алжир;

- продължаване на натиска срещу САЩ и Израел. В края на краищата самите израелци трябва да разберат, че единствен шанс за тях да гарантират истинската сигурност и мирното бъдеще на тяхната страна е взаимноприемливото урегулиране с арабите. В противен случай това ще стане за Израел перманентна авантюра, а в перспектива и гибел.

Трябва да се кажат рязко думи за Иран. С тази страна ние имаме, може да се каже, нормални отношения. Но през последно време в позицията на Иран се наблюдават моменти, които твърде безпокоят. Това се касае например за стремежа на иранския шах да установи особени отношения със САЩ, да получи от тях военна помощ в широки мащаби, да играе в Средния Изток някаква особена роля в противовес на действията, както те се изразяват, на прокомунистическите страни. А това е тъкмо в интерес на империалистическите държави. Развоят на събитията в зоната на Персийския залив изисква от нас напрегнато внимание.

Другари, самият живот подсказва извода за повишаването на ролята на азиатското направление в международната политика. Съдействието за консолидацията на силите на мира и международното сътрудничество в този много важен район не е лесна задача.

По понятни причини ние възнамеряваме и занапред да отделяме особено внимание на Индия. Прогресивните аспекти в нейното вътрешно развитие, дълготрайните външнополитически интереси на Индия създават необходимите условия за укрепване на приятелските стабилни отношения с тази страна. Важно е обаче да развиваме усилията в тази насока, опирайки се на съветско-индийския договор. Като има предвид именно това, Политбюро взе решение за моето посещение в Индия през тази година.

С оглед на политиката на социалистическата общност в Азия, както и в план на общосветовната стратегия на социализма, голямо значение ще има създаването на здрава основа за развитието на нашите отношения с Япония.

Ако говорим за целите през най-близкия период, ние ги виждаме в завършването на мирното уреждане, в създаването на широко икономическо сътрудничество с тази страна върху принципите, за които се говореше по-рано. Както знаете, ние положително реагирахме на писмото на Танака, който се изказа за подобряване на японско-съветските отношения. Има договореност за неговото официално посещение в Съветския съюз през октомври тази година.

За колективната сигурност в Азия. Това понятие вече е въведено от социалистическите страни като международен термин.

Сега е важно, настойчиво, макар и без излишна прибързаност, да придвижваме идеята за колективна сигурност, да конкретизираме съдържанието ѝ.

Вероятно, ядрото на предложението за колективна сигурност в Азия би трябвало да се направят принципите за отказване от употребата на силата в решаването на международните спорове. Между прочем, подобно положение се съдържа и в решенията на Бандунгската конференция от 1955 година. Това може да ни помогне. Трябва да се пропагандират и другите принципи: зачитане на суверенитета и неприкосновеността на границите; ненамеса във вътрешните работи на страните и народите; широко развитие на икономическото и друго сътрудничество въз основа на пълното равнопоставяне и взаимната изгода; недопустимост от анексия на чужда територия; законно право на всеки народ на притежаване на своите природни ресурси, на социално-икономически преобразувания и т.н.

Китайските лидери се обявяват срещу нашето предложение за колективна сигурност в Азия. Трябва да се изобличава решително клеветата, че колективната сигурност означавала някакво си "обкръжаване на Китай", щяла да бъде използвана против законните интереси на КНР или която и да е друга държава.

На всички нас, разбира се, е ясно, че създаването на система за колективна сигурност в Азия - е сложна и съвсем не близка работа. Но нейното реализиране би означавало нов важен напредък в цялата световна обстановка. И над този проблем заслужава да поработим, оказвайки влияние върху все по-широки маси хора във всички азиатски страни.

Все по-голямо внимание от наша страна изискват социално-политическите процеси, които нарастват в Латинска Америка. Разширяват се мащабите на антиимпериалистическата борба на този континент, нови държави се вълечат в потока на движението за независимост и социален прогрес. Всички тези процеси обаче стават в обстановка на остра борба и постоянни опити на местната реакция при подкрепата на САЩ да вземат реванш. За всичко това достатъчно убедително говорят събитията в такива страни като Чили, Перу, Аржентина, Панама, Уругвай.

Развитието на чилийската революция вече стана един от важните политически фактори в мащаб на целия свят, който оказва значително влияние върху настроението на масите и позициите на политическите партии в много страни. Известно е например, че Френската и Италианската компартия най-внимателно следят всички аспекти на опита на революцията

в Чили, като му придават принципно значение за перспективите на собствената си борба. За нас, социалистическите държави, подкрепата на чилийската революция вече стана близка за всички нас дело. и ние очевидно и занаяпред ще изпълняваме нашият дълг на комунисти-интернационалисти в това отношение. Много добре е, че при това имаме, може да се каже, пълно взаимно разбиране, както с ръководството на Чилийската компартия, така и с държавното ръководство на тази страна в лицето ^{на} президента Алиенде. Неотдавна задоловихме молбата на чилийското правителство за доставка на някои въоръжения. Надяваме се, че това ще помогне за укрепването на позициите на правителството на Националното единство.

Ние мислим, че внимателно отношение и разумна подкрепа от наша страна заслужават прогресивните националистически ръководители на такива страни като Перу и Панама.

Бихме искали да изкажем пожелание да бъде направена известна координация на нашите действия в Латинска Америка. Не би било лошо, ако представители на международните отдели на ЦК, а също така на нашите външни министерства проведат в недалечно бъдеще консултации по въпросите за положението в Латинска Америка и за политиката на нашите държави. Разбира се, би било много ценно участието в такива консултации на представители на Куба, която играе активна и важна роля в латиноамериканските работи.

Като говорим за отношенията със страните от Азия, Африка и Латинска Америка, има смисъл да си спомним, че повечето от тях провъзгласиха политиката на "необвързване". Нашата партия вижда задачата си в това да помага за укрепването на такива страни върху антиимпериалистически позиции, по пътя на борбата за независимост и социален прогрес. Важно е, според нас, да се използва за тази цел насрочената за тази есен IV конференция на необвързаните страни. Както изглежда, ние всички трябва да поработим активно с бъдещите участници в конференцията, за да не допуснем нежелателен поврат в работата ѝ и още повече антисоциалистически характер на решенията ѝ.

Промените за по-добро в международната обстановка ни позволяват да поставим в дневния ред задачата за активизиране на борбата за прекратяване на надпреварата във въоръжаването, за разоръжаване, в това число с оглед на споразуменията между СССР и САЩ за предотвратяване на ядрена война. При това по съответен начин трябва да имаме предвид и договореността със САЩ за продължаване на преговорите с цел да се изработят споразумения за по-пълни мерки за ограничаване на стратегическите настъпателни въоръжения и за тяхното по-нататъшно намаляване. Постигането на такова споразумение с американците ще бъде, разбира се, трудна работа. Все пак се надаваме, че в края на краищата ще бъде намерено подходящо решение.

Във връзка с това, естествено, възниква въпрос: може ли в продължение на дълго време да се запазва такова положение, когато две ядрени държави намаляват своите стратегически въоръжения, а другите да ги увеличават? Трябва да се каже, че през последно време китайците, пък и французите правят това по един съвсем предизвикателен

начин, демонстративно, без да се съобразяват с протестите на световната общественост, на правителствата на много страни.

Очевидно това положение не може да продължава безкрайно. Според нас би трябвало да разгърнем широка кампания за оказване на сериозен натиск върху другите ядрени държави, като използваме факта на преговорите между СССР и САЩ за задържане на надпреварата в стратегическото въоръжаване. Важно е да мобилизираме всички политически средства, за да ги накараме да се включат в процеса на ограничаване на ракетно-ядрените въоръжения. Другари, това става сега актуална задача.

Очевидно би било целесъобразно да помислим заедно и за възможните пътища и форми за засилване нашата работа и на влиянието в Организацията на обединените нации. С оглед на подривната дейност на представителите на Китай в ООН особено значение придобива работата по разширяване на сътрудничеството в тази организация с държавите от Азия, Африка и Латинска Америка.

III. АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИТЕ СТРАНИ

Позволете ми да се спра сега на някои основни въпроси на сътрудничеството между нашите страни.

С годините става все по-ясно, че както успехите в строителството на новото общество, така и ефикасността на нашите акции на международната арена до огромна степен зависят от развитието на отношенията между нашите партии и народи, от здравината и качеството на нашите връзки във всички области – в политиката, икономиката, идеологията.

Основа на цялата система на сътрудничеството между братските страни са партийните връзки. Нашето Политбюро оценява високо създадените през последно време форми на отношенията между ръководителите на нашите партии, които включват не само официални посещения и преговори, но и оперативни срещи по отделни въпроси. Ние мислим, че за обмяна на опит и координирането на нашите действия са полезни по-чести, отколкото досега, делови контакти между секретарите на Централните комитети на нашите партии, които отговарят за конкретни участъци на работа.

Всяка от нашите партии има много интересни неща и в методите на партийното строителство, и във формите на ръководството на народното стопанство, на идейно-възпитателната работа. Най-хубаво средство за превръщане на този опит в общо достояние е системният обмен на партийни делегации на различно равнище. Тази работа се развива у нас уж на планова основа, обаче тя все още има недостатъци. Отделни посещения на наши делегации имат по-скоро формален характер, когато по-голямо внимание се отделя на външната страна, а не на същината на работата. Вероятно другарите ще се съгласят, че трябва да придадем на нашите партийни връзки по-голяма резултатност и по-голяма деловитост. Може би и ние, ръководителите, би трябвало да провеждаме нашите срещи по-оперативно, без особени протоколни мероприятия: да се съберем за няколко часа, да обсъдим назрелите въпроси и да се разотидем.

В нашата система на междудържавното политическо сътрудничество заема главно място организацията на Варшавския договор. С помощта на тази организация ние защитихме всички завоевания на социалистическите революции - това е главният резултат от дейността на Варшавския договор, който

заслужава да бъде отбелязан, когато нашият боеви съюз навърши 20 години. Това ще стане след две години.

В условията, когато още няма реален прогрес в областта на разоръжаването и работата не е стигнала до ликвидиране на военните блокове на империалистическите държави, нашата задача е да поддържаме постоянно на необходимото равнище отбраната на социалистическата общност, да усъвършенствуваме политическия и военния механизъм на организацията на Варшавския договор.

Сега уверено се придвижваме към решаването на задачите, които бяха формулирани в преамбюла на Варшавския договор - към създаване на система за европейска сигурност. Вероятно другарите ще се съгласят, че назрява необходимост да се прсведе поредното заседание на ПКК, за да се обсъди ходът на европейското съвещание или резултатите му, а също така да се предложат нови политически инициативи във връзка с европейските работи.

На миналото заседание на ПКК широка подкрепа намери идеята за подобряване на механизма на политическото сътрудничество в рамките на Варшавския договор. Вероятно и това би могло да стане предмет за обсъждане и решаване на предстоящата сесия на ПКК. Възможно, трябва да бъдат поканени и изслушани нашите министри на отбраната. Що се отнася до датата за свикване на ПКК, за това можем да се договорим по-късно с оглед на развитието на европейските събития.

Бих искал да кажа няколко думи за развитието на отношенията с братските страни, които се намират далече от нас, но са неразривни звена на световната социалистическа система.

В това отношение всички ние извършихме през последно време значителна работа. Достатъчно е да си спомним за посещенията на другарите Живков, Цеденбал, Хусак в Куба, за посещението на др. Хусак в Монголия и КНДР, за срещите и преговорите на други ръководни дейци от нашите страни с вьетнамските, кубинските и корейските ръководители.

Както знаете, постигната е договореност за моето посещение в Куба. Ние разчитаме да проведем с Фидел обстойни беседи не само по въпросите на съветско-кубинското сътрудничество, но и по актуалните проблеми на общата линия на социалистическите държави в международните работи. Това посещение, особено след посещението в САЩ, без съмнение ще бъде полезно и като политическа подкрепа на кубинците, ще стане манифестация на нашата неизменна солидарност с братска Куба.

Всички ние разбираме важноста на по-нататъшното привличане към общата линия на социалистическите страни на Корейската народнодемократична република. Сега нейните ръководители поеха курс към мирно демократично обединяване на страната. За целесъобразността на такъв курс, между другото, ставаше дума още преди няколко години, по време на нашите срещи с Ким Ир Сен. КНДР се нуждае от нашата подкрепа и, въпреки известните на всички нас

моменти в политиката на Корейската трудова партия, ние смятаме за наш дълг да ѝ оказваме такава подкрепа. Осъществявайки кореспонденция с корейските другари, изпращайки в Пхенян ръководни сътрудници на КПСС и приемайки в Москва членове на Политкомитета на ЦК на КТП, ние се стремим да прокараме пътя към по-тясно и по-широко сътрудничество на КНДР с нашите страни, което без съмнение отговаря на интересите, както на самия корейски народ, така и на световния социализъм.

Няколко думи за Албания. Вероятно, никой от нас не е заинтересуван напрегнатите и дори враждебни отношения с тази страна да продължават безкрайно. Нека помислим, какво бихме могли да предприемем ^в сегашната обстановка с цел за нормализиране на положението и кой ще направи това? Ние можем да действваме с разни методи, но главното е нашата политика да бъде съгласувана.

Сега за икономическото сътрудничество между нашите страни.

И тук общо взето работата у нас се придвижва нелопшо. Запазва се устойчивият растеж на стокооборота: ако се говори за Съветския съюз, през последните ^{две} години нашият стокообмен със страните на СИВ нарасна с 17 на сто. Развиват се специализацията и кооперирането на производството и други прогресивни форми на сътрудничеството, които ни позволяват да решаваме заедно крупни народностопански проблеми. Към безспорните постижения, например, можем да отнесем съвместното производство на електронноизчислителна техника. Обаче днес, когато всяка от нашите

страни вече отдавна е преодоляла следвоенните трудности, издигнала е своята икономика на ново равнище, когато в рамките на СИБ сме натрупали немалък опит, става ясно: сега нашите икономически връзки могат и трябва да бъдат по-широки, по-машабни. Неведнаж сме говорили за това, това е предмет на нашите постоянни грижи.

На нашия Априлски пленум остро критикувах нашите органи и по-слабо - вашите органи, че още не са се научили да действуват крупномашабно, а действуват ограничено, търгуват "на дребно".

Въпросът не е само в това, че в механизма на СИБ има някакви частни нередности, че нашите планови и стопански органи не винаги сполучливо решават едни или други въпроси. Работата е там - и това е най-важното, че на сегашния етап е необходимо да решаваме по-крупни задачи, да вървим по пътя на интеграцията по-смело, по-бързо, по-енергично.

Какво имаме предвид, като говорим за машабността и дълготрайния характер на икономическите връзки и за ускоряването на процеса на интеграцията? Това е и перспективното планиране, и създаването на крупни съвместни предприятия, и съвместното овладяване на прогресивните технологически процеси. Разбира се, както и всяко голямо дело подобни проекти изискват немалко изразходване на сили и средства. Но трябва да се има предвид, че изграждането на солиден, здрав, дълговечен дом струва винаги по-скъпо, отколкото издигането на временна барака - затова пък и разносните се покриват стократно.

Редица крупни проблеми на икономическото сътрудничество бяха обсъдени неотдавна на XXVII сесия на СИБ, където др. Косигин изложи някои съображения на нашето Политбюро по този въпрос. Там бяха взети важни решения. Безусловно, ще се стремим да ги изпълняваме точно и своевременно.

Всички ние често критикуваме сътрудниците, които отговарят за икономическите връзки, и органите на СИБ за липсата на оперативност в решаването на назрелите задачи. Очевидно, има основания за тази критика. На Априлския пленум на ЦК на нашата партия ние се изказахме по тези въпроси напълно определено. Ще кажа откровено, в своя доклад аз критикувах и нашите, и вашите другари за мудността и недостатъчната смелост. Работата, разбира се, се заключава не само в недостатъците на отделни сътрудници, но и в това, че самият механизъм на сътрудничеството остарява, престава да отговаря на изискванията на времето в едни или други звена. И, мисля, че главната задача на партийното ръководство именно и се състои в това да обърнем своевременно на това внимание, да намерим пътища за усъвършенстване на системата на управлението на икономическите връзки, да я приближим към равнището и мащабите на решаваните задачи.

През последно време, както ни се струва, с достатъчна яснота се очертаха главните насоки на това усъвършенстване. Става дума преди всичко за необходимостта да се издигне ролята на плановото начало в работата на СИБ, да се превърне неговият Планов комитет в делови щаб на социалистическата интеграция, да се издигне ролята му в координирането на народностопанските планове на страните-членки на СИБ.

С подготовка на съответните предложения се занимават след XXVII сесия на СИБ правителствени планови органи на нашите страни. Извършва се подобна работа и в Секретариата на СИБ. Може би би било правилно, като се има предвид сериозността на работата, да се обсъдят предложенията, които ще бъдат подготвени в нашите страни и от органите на СИБ, след четири-шест месеца на съвещание на наше равнище.

Освен въпросите за усъвършенствуване на механизма на СИБ на това съвещание би могло да се разгледат и някои проблеми на отношенията между СИБ и капиталистическите и развиващите се страни, които проявяват интерес към работата му.

Тук ние нямаме възможност да обсъдим подробно конкретни икономически въпроси. Днес ще си позволя само накратко да се спра на два проблема, които сега особено безпокоят всички нас. Това, преди всичко, е проблемът за топливото и суровината. Ние знаем добре колко остро сега стои този въпрос у нашите приятели, предприемали сме и предприемаме всички възможни мерки, за да им окажем помощ според силите си. Но трябва да видите, другари, че и нашите възможности не са безгранични.

През последните месеци плановите органи на нашите страни водиха преговори за възможните обеми и условия за доставки на основни видове топливо, суровини, електроенергия и черни метали от Съветския съюз през 1976-1980 година. В предварителен ред ние разгледахме в Политбюро резултатите от тези преговори и смятаме, че

те трябва да бъдат продължени, за да отчетем в най-голяма степен взаимните искания и възможности. По-нататъшното обсъждане на тези въпроси, според нас, е целесъобразно да се проведе през август на равнище на ръководителите на правителствата.

Нашата страна разполага с най-крупни запаси на природни суровини и енергийни ресурси. Но въпросът се затруднява от това, че, първо, усвояването на тези ресурси изисква гигантски инвестиции, и второ, голяма част от тях е разположена в източните райони на страната, докато европейските райони на СССР изпитват остър недостиг от тях. Вие знаете добре, че още сега сме принудени всяка година да доставяме тук от хиляди километри десетки милиони тона различни видове топливо.

Именно нуждата за кратки срокове да ввлечем в оборота нашите природни ресурси ни подсказва необходимостта да търсим валутни средства, в това число да използваме крупни кредити от западни страни. Затова ще се наложи да плащаме с доставки на нефт и газ. Ние приемаме това, защото виждаме немалка икономическа изгода тук.

Ние търсим допълнителни възможности още в най-близко време да задоволим по-пълно изискванията на нашите съюзници по отношение на нефт и газ. До известна степен за решаването на този проблем ще послужи съвместното усвояване на газоносните находища в района на Оренбург. Обсъжда се въпросът за присъединяване на заинтересуваните страни на СИБ към усвояването на находищата на петрол в Коми АССР.

В същото време трябва да се помисли сериозно и за използването на такъв крупен резерв на суровини и топливо като сътрудничеството ни с развиващите се страни. При това в еднаква степен от това са заинтересувани както страните на социализма, така и самите развиващи се държави. В наш интерес е да се отнасяме грижливо към изразходването на собствените природни богатства, за да ни служат колкото се може по-дълго. А развиващите се страни без всякаква вреда за своята политическа и икономическа независимост получават възможност да се включат в мощния икономически комплекс на СИВ, в нашата технология, в нашия инженерен опит и т.н.

За съжаление, засега още малко се прави за организирането на съвместни мероприятия с цел да се купува нефт в Ирак, да се търсят други стабилни източници за купуване на суровини.

Всичко това говори за целесъобразността да съставим в рамките на СИВ общ, разработен за дълги години план за решаване на топливно-суровинния проблем, включително и на въпросите за съвместни инвестиции, взаимни доставки, за развитие на свързани помежду си отрасли, за сътрудничество с трети страни, създаване на пълноценни заместители на дефицитни суровини, за пътищата за икономии на суровини и топливо. И разбира се, не само да съставим плана, но и да го осигурим с необходимите ресурси за ефикасно прокарване в живота.

Съществуват и други крупни проблеми, които също така изискват колективно, комплексно решаване. Към тях, вероятно, трябва да отнесем специализацията и кооперирането на производството в обработващите отрасли на промишлеността, особено в машиностроенето, осигуряването на нашите страни с метал, хранителни ресурси, суровини за леката промишленост.

Ще създадем специална комисия по въпроса за изразходването на метала. Ние произвеждаме повече метал от всички страни, в това число и от САЩ, а металът не стига. На България не можем да дадем метал, на Полша недостатъчно даваме, и т.н. Задачата на комисията ще бъде да проучи и да осъществява контрол за производството и разхода на метал; да провери къде отива металът, как се използва. Например вашите планови органи, когато не им достига метал, се обръщат към вас и ви карат: да пишем в Съветския съюз и да поискаме метал. А не знаят колко ефективно се използват количествата метал, с които разполагаме. Ако нещо полезно се получи с работата на тази комисия, ще го споделим с вас; ако се получи лошо - никому не ще говорим за това.

На решението на тези задачи, според нас, трябва да бъде подчинено и развитието на икономическите ни връзки с капиталистическия свят. От наш интерес е да използваме тези връзки и за максималното ускоряване на усвояването на най-прогресивната технология. Може би има смисъл постепенно да правим многостранни сделки с капиталистически държави, да купуваме заедно лицензии и да обменяме оперативно съответна информация.

Разбира се, развивайки сътрудничество с капиталистическия свят, важно е да се обмислят всички фактори - обществени, икономически и военно-политически, - да се определят правилно формите, мащабите, структурата на икономическите връзки, да се координират максимално нашите действия. Аз бих формулирал тази мисъл така: като действуват заедно, социалистическите страни ще съумеят да подчинят развитието на икономическите връзки с буржоазните страни на целите на социализма; като действуват отделно, те ще носят неизбежни щети, чак до частично загубване на икономическата независимост.

Искам да подчертая, другари, че за Съветския съюз сътрудничеството с братските страни е било и ще бъде винаги на първо място. Като сключват взаимноизгодни споразумения със Запада, социалистическите страни се стремят да получат допълнителни ресурси за развитието на някои отрасли на своята икономика и същевременно да съдействуват за развитието на световното социалистическо стопанство. Що се отнася до Съветския съюз, мога да ви уверя, другари, че ние ще правим всичко такива споразумения да отговарят на интересите не само на Съветския съюз, но и на всички братски страни.

В условията на мирното съревнование между двете системи стават по-отговорни и по-сложни нашите задачи в областта на идеологията и политико-възпитателната работа. Ние получаваме значително по-широк простор за разпространяване на нашите възгледи. Ние трябва да се научим с помощта на средствата за масова информация, с помощта на литературата и изкуството да показваме още по-убедително

пред целия свят здравата, благотворна за човека същина на социалистическото общество, неговите реални предимства пред буржоазното общество. И в същото време - не натрапчиво, но аргументирано, със формите, отговарящи на сегашната обстановка, да показваме на хората слабостите, противоречията и пороците на съвременния капитализъм.

Защо да крием, по-лесно е да ругаем здравата империализма, без да си правим труд с търсене на аргументи, както сме правили това нерядко през периода на "студената война". Новата обстановка изисква по-основателен подход към този въпрос. За да бъде гъвкава и изкусна пропагандата ни на социалистическия начин на живот, за да бъде умело въздействието върху психологията на масите в буржоазните страни, необходимо е да изучаваме постоянно настроенятията на едни или други обществени слоеве, да водим пропаганда диференцирано и целенасочено. Ще кажа откровенно, и у нас тази работа се върши далеч не по-най-добър начин. От друга страна, ^{трябва} да имаме предвид, че оживлението на връзките и контактите ще даде и на империалистическите държави по-широки, отколкото до сега, възможности за идеологическо влияние върху населението от нашите страни. Нашите идеологически противници също внасят корекции в своята дейност, все по-голямо място в нея заема пропагандата, която външно не е откровенно враждебна. /и, следователно, не ни дава преки основания да я пресичаме/, но остава подривна по своята същност: като рекламира изкусно начина на живот, който се е създал в развитите капиталистически държави, тя се стреми да внедри в съзнанието и поведението на трудещите се в социалистическите

- 54 -

страни такива черти, като аполитичност, алчност, индивидуализъм, анархистично своеволие, национализъм. Специално внимание се отделя на пропагандаторските акции, адресирани до младежта и интелигенцията в социалистическите страни.

Не се прекъсва сътрудничеството между специалните служби на държавите-членки на НАТО, координирането на техните действия, насочени срещу Съветския съюз и другите социалистически страни, широко се използват за тези цели ционистките, националистическите и други реакционни организации. Продължават да работят активно такива центрове на идеологическата диверсия, като радиостанциите "Свободна Европа" и "Свобода".

В тези условия голямо внимание изисква възпитанието на трудещите се в духа на марксизма-ленинизма, социалистическия интернационализъм. В това отношение много неща могат да бъдат подобрили - и по-специално, трябва да знаем по-добре конкретния опит и постиженията в нашите страни. Това се отнася до социалните постижения, успехите в науката и техниката и други факти, популяризирането на които има немалко значение за възпитателната ни работа с младежта, научно-техническата интелигенция и други слоеве на населението. Колективното обобщаване на натрупания опит, съвместната творческа разработка на актуалните проблеми на социалистическото и комунистическото строителство са помагали и ще ни помагат винаги да вървим по-успешно напред. Между другото, у всички нас още съвсем не всичко е наред с осветляване на живота в

братските страни по страниците на вестниците и списанията. Мисля, че би било полезно да се организира среща на сътрудници на печата от нашите страни и да се обсъдят тези въпроси.

В засилващата се конфронтация на идеите на наша страна в последната сметка има огромно предимство. Но успехът не идва от само себе си. Необходими са кадри от наистина висока класа в политическо и професионално отношение, които са в състояние да водят пряка полемика с най-опитните в тази област буржоазни пропагандисти. Необходима е съвременна техника за разпространяване на идеите, без която най-добрите аргументи няма да стигнат до хората. Необходимо е до максимално възможна степен да обединим нашите сили, да умножим по такъв начин нашия общ идеологически потенциал.

Да вземем, например, такъв проблем. Както знаете, американците се канят да пуснат серия свои телевизионни спътници с цел техните програми свободно, без пречки да се разпространяват над цялата територия на страните от социалистическата система. Пред всички нас стои въпросът как да противодействуваме за това и политически, и технически.

Всичко това поставя в дневния ред необходимостта от по-нататъшно обединяване на нашите усилия, от по-тясно взаимодействие на нашите идеологически учреждения, на средствата за пропаганда и масова информация. Бихме

могли да се договорим международните и идеологическите отдели на ЦК на братските партии, като имат предвид размяната на мнения на тази среща, в най-близко време да подготвят съответни материали, а след това да се свика съвещание на секретарите на Централните комитети за разработване на плана за координирани действия. Идейното настъпление на социализма трябва да върви в крак с неговото мирно настъпление. На това съвещание биха могли да се обсъдят много въпроси от най-различен характер, които засягат както съдържанието, така и формите и методите на нашата идеологическа работа.

IV. ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКАТА ЛИНИЯ НА КИТАЙСКОТО РЪКОВОДСТВО И СВЕТОВНАТА ПОЛИТИКА

Преценявайки перспективите на борбата за укрепване на мира и заякчаване на международните позиции на социализма, необходимо е в пълна степен да се има предвид китайският фактор в световната политика.

Със широкото излизане на КНР на международната арена същността на китайската политика, нейните цели не се промениха, макар че формите и методите на тази политика претърпяха съществени изменения и станаха по-опасни. Пекинското ръководство, отхвърляйки "ултрареволуционната" идеологическа маскировка, буквално по всички линии се обявява като сила, враждебна на политиката и интересите

на социалистическия свят, при това все по-често то става пряк съюзник на най-реакционните империалистически среди.

В Европа Пекин се опитва да противодействува на цялата ни политика по укрепване на сигурността, да прави сговор на антисъветска основа с 'Общия пазар' и страните от НАТО. В Азия, Африка, Латинска Америка той интригува срещу страните от социалистическата общност, като влиза в блок с тази цел с когото и да е. По въпросите за разоръжаването китайските лидери заемат фактически същите позиции, както и тъй нареченият военно-промишлен комплекс на империалистическите държави. В ООН китайските представители се оказват понякога в една компания с фашистка Португалия и расисткия южноафрикански режим само да попречат за каквато и да било съвместна наша инициатива.

Не минава и ден, без да се проявяват китайските ръководители трескава активност с цел да клеветят Съветския съюз и другите братски страни, да хвърлят сянка върху нашия общ външнополитически курс, да забият клин между нас. Към това се свежда практически цялото съдържание на многобройните срещи и разговори на Чжоу Ен-лай и други китайски лидери с различни представители на буржоазните, младите развиващи се и някои социалистически държави.

Особено настойчиво пекинските политици и пропагандисти разпространяват тезата за "две свръхдържави", които уж направили сговор и искали да натрапят своята воля на всички други страни. Тази лъжлива теза, подхваната от антисъветчиците от всички видове и потекла, най-ярко свидетелствуват за най-пълното отказване на Пекин от класовите принципи в международната политика, за тяхното пълно скъсване с марксизма-ленинизма, за пълното отстъпление от общата политика на социалистическите страни.

Комунистите се борят за сплотяване на социалистическите страни и на младите национални държави против империализма в интерес на мира, социалния и националния прогрес. В противовес на тази линия се издига друга, която противопоставя така наречените "свръхдържави" - независимо от техния социален строй, от конкретното съдържание на тяхната политика - срещу малките и средни страни, които, разбира се, са съвсем различни в политическо отношение. Нима може да се каже, например, че социалистическа Куба, фашистка Португалия, проимпериалистически Тайланд, антиимпериалистическа Сирия само защото те са средни или малки страни, са обединени от някакви си общи интереси, които ги противопоставят срещу Съветския съюз? Ясно е, че това е абсурдно. Такива установки са разчитани да дезориентират масите.

Тезата за двете свръхдържави е антисъветска теза, тъй като тя поставя на една платформа социалистическия Съветски съюз и империалистическите Съединени щати. На нашата страна се приписват съвсем неприсъщи за нея намерения с цел да се откъснат от нас другите страни на социализма и да се породят подозрения в много други държави, особено в "третия свят". В същност цялата тази демагогия относно

"сврѣхдържавите" е завеса за безпринципния сговор на Пекин с буржоазните държави, оправдаване хегемонистичните претенции на китайското ръководство за лидерство в "третия свят".

Острието на своята подривна дейност Пекин насочва срещу Съветския съюз, но в крайна сметка тази дейност е враждебна на интересите на световния социализъм и националноосвободителното движение. Китайското ръководство се опитва да представи работата така, сякаш ставало дума за някакви си "национални" разногласия между Съветския съюз и Китай. В действителност маоисткото ръководство води борба от позициите на социалшовинизма против принципите на марксизма-ленинизма, против колективно изработената от международните съвещания на комунистите от 1957 г., 1960 г. и 1969 година програма за борба срещу империализма, за мир, демокрация и социализъм.

Ако по-рано маоистите се опитваха да внесат разкол в отделни партии, да противопоставят срещу тях своите прокитайски групировки, то сега, когато маоистките групировки са разбити или отслабени, техният главен метод са интриги, с които те целят да настроят една партия срещу друга, да разпалват националистическите настроения, да поощряват и използват в свой интерес всякакви отклонения от марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

Опирайки се на плодотворните резултати на Международното съвещание от 1969 г., ние съумяхме да дадем отпор на опитите на маоистите да разцепят комунистическото движение в организационно отношение. Сега нашата задача е

- 60 -

да разбием маоизма теоретически, политически като антимарксистко и антиленинско течение, враждебно на цялото съвременно революционно движение. И е важно да действуваме в тази насока заедно с другите братски партии.

Вие добре знаете, че през последните години Съветският съюз неведнъж е издигал конструктивни предложения за развитие на съветско-китайските отношения. Обаче всички тези предложения или бяха отхвърляни от китайското ръководство, или оставаха без отговор.

Другари, за хода на съветско-китайските преговори по въпросите за границата ние ви информирахме неотдавна. Както личи по всичко, китайците използват преговорите като параван да прикрият своята враждебна на Съветския съюз политика. Възможно е, че ще се наложи да правим от това съответните изводи.

Въпреки клеветата и откритата враждебна дейност на Пекин спрямо нашата страна ние никога не сме способствували за разпространяването на антикитайските настроения сред съветския народ. Бяха необходими наистина високо съзнание за интернационалната отговорност и самообладание да не се поддадем на провокациите им, да не допуснем още по-голямо изостряне на обстановката.

На Априлския пленум на ЦК през тази година нашата партия отново потвърди своя постоянен стремеж към нормализиране на отношенията с КНР върху принципите на мирното съвместно съществуване, ако китайците не искат нищо друго. Неотдавна ние информирахме ръководителите на братските страни за своята последна инициатива, проявена във връзка с демагогските твърдения на Пекин за някаква си "заплаха за Китай от Север": през юни т.г. ние предложихме на правителството на КНР да се сключи договор за ненападение между СССР и КНР. И до сега не е получен отговор на това предложение от китайска страна.

Сега, когато в целия свят се развива конструктивният диалог между държавите, независимо от техния политически строй, особено чудовишно и нелепо изглеждат напрегнатите отношения, които се запазват по вина на китайското ръководство между Китай и повечето социалистически страни. Както и по-рано, ние сме готови за сериозни конструктивни преговори с Пекин. Но именно за сериозни. От само себе си се разбира, че тук може да има напредък само в случая, ако китайското ръководство спазва принципа на взаимно уважение на суверенитета и ненамеса във вътрешните работи, ако прекрати своята враждебна дейност срещу социалистическите страни.

V. ВЪПРОСИ НА МЕЖДУНАРОДНОТО КОМУНИСТИЧЕСКО ДВИЖЕНИЕ

Измененията в международната обстановка, които постигнахме заедно с братските партии на други страни, издигат, разбира се, и нови задачи пред комунистическото движение като цяло. Ние с вас, другари, през изтеклите години направихме немалко за обединяването на усилията на комунистите от целия свят, за тяхното сплотяване на марксистко-ленинската основа. Голям успех в това дело беше съвещанието от 1969 година. Обръщайки се назад, препрочитайки материалите на съвещанието, ние с голямо задоволство можем да кажем: издигнатата от него платформа за съвместни действия на международната арена днес в значителна степен е осъществена. Същото може да се каже за програмата, изработена преди шест години от конференцията на европейските компартии в Карлови Вари.

Напоследък представители на братските партии все по-често изказват мисълта за целесъобразността от съвместно обсъждане на нови проблеми. Др. Берлингуер предложи да се проведе нова конференция на компартиите от цяла Европа, подобна на Карловарската. Вие знаете за това. Подобна мисъл още по-рано беше изказвал др. Есперсен. Доколкото ни е известно, тази идея потвърждават френските, австрийските, белгийските, английските другари. С една дума тя вече е получила определено признание.

Ако ние с вас по принцип се договорим да поддържаме тази идея, тогава, очевидно, ще трябва да помолим секретарите на ЦК на нашите партии да подготвят заедно със съответните представители на братските партии от Западна Европа по-конкретни предложения по този въпрос. Вероятно, такава конференция да се проведе най-добре след завършването на Общоевропейското съвещание за сигурност и сътрудничество.

Вие, вероятно, знаете също така, че някои компартии сега обсъждат помежду си идеята за свикване на конференция на компартиите само на капиталистическите страни от Европа, за да определят съвместно задачите на класовата борба на новия етап. Латиноамериканските компартии искат да се съберат в Хавана, за да анализират ситуацията в своя район на света и да координират съвместните действия. Имат намерение да проведат среща комунистите от арабските страни. Очевидно, има нужда от всичко това, и ние се отнасяме положително към инициативата на братските партии.

Обаче, едва ли би било правилно международната активност на комунистическото движение да се ограничава с рамките на регионалните срещи. Ние смятаме, че е настъпило време да си помислим за ново световно съвещание на комунистите. А регионалните срещи биха могли да станат фактически подготвителни етапи към общото съвещание.

Защо ние смятаме, че е настъпило време да се постави въпросът за новото съвещание?

Събитията на реалния живот не само потвърждават убедително оценките и прогнозите на съвещанието от 1969 г., но и поставят пред комунистите в много страни нови факти и проблеми, които тогава още не са съществували. За редица братски партии колективната оценка на процесите, които стават сега например в Латинска Америка, в арабския свят и т.н., би представлявала голям интерес.

В такива страни като Франция и Италия се извършва процес на консолидация на левите сили върху основата на политически блок между комунистите и социалистите. Съвместното обсъждане на всички тези явления би помогнало на комунистите да разберат по-добре това, което става в наши дни. Това е важно толкова повече, че, както възможно сте забелязали, не навсякъде класовата, маркистко-ленинска оценка на събитията върви в крак с политическата практика. Например известни са факти, когато не напълно ясно се разбира органичната връзка между социалистическата външна политика и революционната борба в капиталистическите страни и националноосвободителното движение.

В обстановка, когато буржоазните държави нормализират отношенията си със социалистическите страни, все по-забележима става разликата в тактическия план между най-близките конкретни задачи, които се налага да решаваме в

областта на външната политика ние, управляващите партии, и задачите, върху които непосредствено са съсредоточени усилията на компартиите в капиталистическите страни. Ето защо е нужен по-тесен контакт, за да се свързват едните и другите задачи на основата на общите цели и принципи на комунистическото движение. Не може да се допусне недоразбирането по каквито и да било въпроси да поражда разногласия между братските партии, да отслабва тяхната готовност за съвместни действия.

Разбира се, трябва внимателно да се изучи обстановката в световното комунистическо движение, да се изясни степента на готовност на отделни негови звена за провеждане на съвещанието, да се помисли, какви предварителни ходове могат да бъдат предприети. Подготовката за съвещанието ще поиска, както показва опитът, много труд. Още повече, че е желателно да се привлекат и онези, които по едни или други причини през 1969 година останаха настрана: преди всичко, разбира се, Виетнамската партия на трудещите се, Корейската трудова партия, Японската комунистическа партия. Цялата тази работа трябва да се провежда, разбира се, като се спазват всички създадени в комунистическото движение демократически норми на колективизма и равноправието.

Бихме искали да чуем мнението на другарите по всички тези въпроси.

Другари, има още едно важно обстоятелство, което говори в полза на съвещанието.

Нужно ни е да укрепваме сплотеността на международното комунистическо движение въз основа на принципа на пролетарския интернационализъм. Сега нашите противници – империалистите, от една страна, пекинските ръководители, от друга, с всички сили се стремят да разцепят нашите редици, да противопоставят една компартия срещу друга, социалистическите ^{страни} – една на друга. Те залагат главно на национализма.

Това е много опасно явление. То винаги е било опасно за работническото и комунистическото движение. В наше време, когато в много страни компартиите се намират на власт, на комунистите особено е необходимо да утвърждават принципите на пролетарския интернационализъм в теорията, в идеологията и на практика.

Регионалните и международните форуми на братските партии служат за това велико дело.

Новата обстановка поставя пред нас редица въпроси за дейността на международните обществени организации. За нас се откриват допълнителни възможности. Би трябвало да се договорим да обсъдим по някакъв начин този въпрос в най-близко време.

През октомври тази година в Москва ще се състои Конгрес на миролюбивите сили. Вие знаете, че той ще се отличава от традиционните форуми на привържениците на мира. Ще дойдат хора, които по-рано са се страхували да седнат на една маса с комунистите. С една дума, такъв представителен конгрес може да стане голямо събитие в историята на обществените движения през следвоенния период.

Възможно е, че по някои въпроси ще възникнат спорове. Не бива да сеплашим от това: все едно, общият баланс ще бъде от наша полза. Едва ли можем да се съмняваме че външнополитическата платформа на страните на социализма ще намери подкрепа. Заедно с това ние ще можем да покажем, как на практика разбираме така наречената "размяна на идеи". Ние разчитаме, че конгресът ще създаде добри предпоставки за стабилна подкрепа на нашата външна политика от страна на значително по-широка и влиятелна общественост в несоциалистическите страни, отколкото по-рано. Обаче ние още трябва да поработим заедно за тази цел.

Приблизително в същото време, през месец октомври, в България ще се състои VIII Световен конгрес на профсъюзите. Той също трябва да бъде проведен с оглед на новата обстановка в света и в самото работническо движение. Струва ни се, че е необходимо да се подобри дейността на Световната федерация на профсъюзите, да се разширят нейните контакти в световното профсъюзно движение.

Може би трябва да се помисли над това Конгресът да излезе с призив за установяване на контакти между световните профсъюзни центрове - такива като Световната федерация на профсъюзите, Световната конфедерация на труда /т.е. християнските профсъюзи/ и Международната конфедерация на свободните профсъюзи, ръководена от социалдемократите. Както и да реагират на това реформистките лидери, за профсъюзните маси тази инициатива няма да мине незабелязана. Във всеки случай тя ще съдействува за здравия процес на сплотяване на международното профсъюзно движение, за активизиране на работническата класа, която е главна сила в това движение.

ж

ж

ж

Накрая, другари, искам да подчертая още веднъж: ние много постигнахме по отношение на практическата реализация на решенията на нашите партии и международните форуми на комунистите по оздравяване на обстановката в света. Обаче по пътя към тази цел пред нас стоят сложни задачи. И наистина:

- ние трябва да продължим борбата за международното разведряване. Това предполага, по-специално, по-нататъшни усилия, насочени към успешно завършване на Общоевропейското съвещание, към политическо уреждане на конфликта в Близкия Изток, към сключване от Съветския съюз на мирен договор с Япония и развитие на сътрудничеството на нашите страни с нея, към подобряване на отношенията ни с Англия върху благоприятна за нас основа;

- необходимо е политическото разведряване да се допълни с военното, с други думи, да се постигне прекратяване на надпреварата във въоръженията, а след това и да се сложи началото на процеса за разоръжаването;

- необходимо е да се установят крупномашабни взаимноизгодни икономически връзки с капиталистическия свят, с цел не само разумът, но и кесията да убеждава капиталистите в необходимостта от запазване на мира и развитие на нормалните отношения със социалистическите страни;

- необходимо е да се разшири зоната на разведряването извън пределите на европейския континент, тя да се разпространи в целия свят, реално, на дело да направим принципите на мирното съвместно съществуване непоклатима

норма в отношенията между всички държави. А това не в последна сметка предполага неутрализиране на неизбежните империалистически опити да потъпчат революционните и освободителните движения на народите. Нарастването на силите на мира и нарастването на революционните сили – не само че не си противоречат, но и се подкрепят взаимно.

Главна предпоставка за ефикасността на нашата борба за траен мир остава, разбира се, укрепването на световната социалистическа система, успешното развитие на нашата общност като цяло и на всяка социалистическа страна. Именно нашите успехи в социалистическото и комунистическото строителство, нашата сплотеност са залегнали в основата на онова, което успяхме да постигнем в осъществяването на съвместно разработения външнополитически курс.

Ние придаваме много важно, първостепенно значение на всестранното сътрудничество между нашите братски страни. Ние подчертавахме неговата роля на XXIV конгрес на КПСС, на всички пленуми на Централния комитет, ориентираме в този смисъл всички наши партийни организации и държавния апарат. Накратко казано, укрепването на дружбата и сътрудничеството с братските страни е органична, постоянна част от цялата дейност на нашата партия. Именно в този дух ние подхождаме и към сегашната среща на партийните ръководители на социалистическите страни. Можем да не се съмняваме, че нашата размяна на мнения ще бъде плодотворна и ще даде нов импулс в нашата съвместна братска работа.